

***Święta Anna w wierze, pobożności i sztuce – dawniej i dziś. Perspektywa uniwersalna i regionalna*, red. Ewelina M. Mączka, Sylwia Mikołajczak, Olsztyn 2021, ss. 313**

Gdy mówimy o św. Annie, zapewne naszą myśl łączymy z Maryją oraz Jezusem, gdyż była matką Bogarodzicy oraz babcią Zbawiciela. Każdy zaś, kto jest zaciekawiony tą jakże wyjątkową osobą, chcąc jednocześnie poznać ją dogłębnie, niewątpliwie swe poszukiwania kieruje do źródła, jakim dla wierzących jest Pismo Święte. Wydaje się oczywiste, że skoro Nowy Testament ukazuje życie Maryi, to nie można pominąć jej rodziców. Niestety, wiedzę o życiu św. Anny dostarczają nam jedynie apokryfy. Choć są to starożytne pisma o tematyce religijnej, zarówno żydowskie, jak i chrześcijańskie, nie weszły do kanonu ksiąg natchnionych. Za ich odrzuceniem decydowały m.in.: niezgodność doktrynalna z powszechnymi zasadami wiary, pojawiające się w tekście wątki mitologiczne oraz spójność różnych tradycji religijnych wielu narodów i wyznań, niemniej jednak pisma te wielokrotnie dostarczają interesujących szczegółów, zgodnych z tradycją, choć nie są zachowane w ewangeliach synoptycznych. Mogą też stanowić cenne źródło wiedzy z czasów wczesnego chrześcijaństwa. Biblia zawsze była traktowana z wielkim szacunkiem, często do niej sięgano, pragnąc poszerzyć swą wiedzę, uzyskać odpowiedzi na wiele nurtujących kwestii, czy by poszerzyć informacje, co do postaci i wydarzeń ukazanych na kartach Pisma Świętego. Dlatego taką popularność zyskały *Protoewangelia Jakuba*, *Ewangelia Pseudo-Mateusza* czy *Księga Narodzenia Maryi*, które dostarczają najwięcej wiadomości o matce Maryi. Etymologia imienia Anna wskazuje, że wywodzi się z języka hebrajskiego od słowa *channah* (wdzięk, łaska). Teksty apokryficzne podają, że św. Anna urodziła się w Judei, wywodząc się z królewskiego rodu Dawida. Otrzymała staranne wychowanie, które jeszcze bardziej pogłębiło się za sprawą jej służby w świątyni jerozolimskiej. W wieku 24 lat poślubiła Joachima. Tworzyli razem szczęśliwe małżeństwo, postrzegając je jako święty związek przez Boga złączony. Nie mogli doczekać się potomstwa, co w kulturze żydowskiej traktowane było wręcz za hańbę i karę Bożą. W kontekście jej życia, zapewne źródłosłów imienia nie jest bez znaczenia. Otrzymała łaskę, ponieważ Bóg wysłuchał modlitw małżonków, obdarowując ich upragnionym dzieckiem. Poznając historię jej życia mogłoby się

wydawać, że koleje losu św. Anny nie różnią się od tych, których doświadczają inne kobiety z utęsknieniem oczekujące potomstwa. Jednak ta Święta jest postacią wyjątkową. Wywarła niezwykły wpływ na historię całej ludzkości, bo to Bóg wybrał ją, powierzając posłannictwo zrodzenia oraz wychowania Maryi – Matki Zbawiciela, tym samym zaliczając ją do grona najważniejszych matek w dziejach świata i człowieka.

Nasze rozważania nad świętością pozwalają nam znów sięgnąć do Biblii, która wyjaśnia, że określenie „święty” przede wszystkim objawia samą naturę JHWH, wskazując źródło świętości oraz Jego majestat. Oznacza to, że doskonale święty jest tylko Bóg, zaś człowiek może być uświęcony. W potocznym języku termin „świętość” jako określenie cechy dotyczy przede wszystkim Boga czy bóstwa, ale także osób (dobrotliwych, zacnych), rzeczy będących przedmiotem czci religijnej, związanych z kultem (święty obrazek, Biblia), a także tych spraw, których nie można naruszyć, zmienić (święte prawa, zasady). Tak więc człowiek wierzący od zawsze obcuje ze świętymi. Również od zawsze jest oswojony ze zdefiniowaniem takich ludzi, którzy żyją zgodnie z nauką Zbawiciela w sposób pobożny i moralny. Pismo Święte nie podaje zbyt wielu przykładów świętych ludzi, zwłaszcza w ujęciu świętości indywidualnej (Mk 6,20; Ps 106,16; 2Krl 4,9; Mdr 11,1; Jr 1,5; Syr 45,2.4), gdyż zostało ono upowszechnione dopiero w IV w.

Postaci świętych stają się dla nas przykładem, wzorem i często drogową drogą. Szczególna jedność z Bogiem, Źródłem Świętości, jest jedyną i słuszną drogą do osiągnięcia celu, do którego każdy z nas został stworzony i powołany. Dziś świat kusi fałszywymi receptami na życie, budując złudne obrazy pseudo-szczęścia. Wśród tych efemerycznych substytutów, technologii, które utwierdzają każdego we własnej doskonałości, każdy święty jest pomocny w codziennym otrzymywaniu łask od Boga. Zatem niezwykle ważne jest nieustanne przypominanie o niezwykłych postaciach w historii ludzkości, które nie tylko wstawiają się za nami u Boga, lecz w zasadniczy sposób to Bóg poprzez nie objawia nam czytelnie swoją obecność oraz boskie oblicze. Innymi słowy święty to ten, przez którego niewidzialny Bóg staje się widzialny na ziemi.

Niewątpliwie tę hagiologiczną misję o świętych dla szerokiego grona odbiorców od wielu lat prowadzi Wydział Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. W 2021 r. ukazała się praca zbiorowa przedstawiająca św. Annę w wielu aspektach. Książka składa się z osiemnastu rozdziałów zebranych w trzech częściach: 1. Patrocinia Świętej Anny, 2. Święta Anna w muzyce i sztuce, 3. Święta Anna w pobożności i teologii.

W pierwszej części są trzy rozdziały: *Patrocinia i inne formy kultu św. Anny w diecezji Warmińskiej (z uwzględnieniem Państwa Zakonu Krzyżackiego)* autorstwa ks. Andrzeja Kopiczki; *Kościół pod wezwaniem św. Anny*

w Lubawie w dziele Gustava Lieka pt. „*Die Stadt Löbau in Westpreussen mit Berücksichtigung des Landes Löbau*” autorstwa Marii Piechockiej-Kłos oraz *Kościół parafialny św. Augustyna i św. Anny w Babiaku (Warmia). Zarys dziejów do końca XIX wieku* autorstwa Grzegorza Ćwiklińskiego. Opracowania dotyczą patrociniów św. Anny znajdujących się na terenie archidiecezji warmińskiej.

W drugiej części zamieszczono siedem tekstów. Rozpoczyna ją rozdział *Kult Świętej Anny w pieśniach wyśpiewany* autorstwa Zenony Rondonańskiej. Następnie mamy *Postać Świętej Anny w wybranych polskojęzycznych śpiewach religijnych* autorstwa Sławomira Ropiaka; *Wielkie formy muzyczne dedykowane Świętej Annie* autorstwa Piotra Towarka; *Motywy chrystologiczne w ikonografii św. Anny w sztuce europejskiej. Spotkanie przy Złotej Bramie św. Joachima i św. Anny (Giotto, Kaplica Scrovegnich w Padwie)* autorstwa Urszuli Mazurczak; *Św. Anna w kulcie i ikonografii Kościoła wschodniochrześcijańskiego* autorstwa Grażyny Kobrzenieckiej-Sikorskiej; *Ikonografia Świętej Anny w sztuce sakralnej w archidiecezji warmińskiej* autorstwa s. Janiny Bosko oraz *Święta Anna ofiarująca Bogu jedyną córkę w wyobrażeniach „Prezentacji Marii w świątyni”*. *Analiza wybranych przedstawień powstałych w Polsce w drugiej połowie XV i początku XVI stulecia* autorstwa Karoliny Pukaluk. Autorzy zaprezentowali dwa zasadnicze obszary źródłowe do badań nad postacią św. Anny: muzykologię, gdzie zostały przywołane istniejące pieśni religijne, a także większe formy muzyczne poświęcone tej Świętej oraz elementy artystyczne, które autorzy dostrzegli zarówno w ikonografii europejskiej, Kościoła wschodniochrześcijańskiego, jak i w świątyniach warmińskich.

Ostatnia część zawiera osiem rozdziałów: *Czy Panu Bogu „udała się starość”?* *Święta Anna i jej życie* autorstwa Heleny Kuczyńskiej; *Święta Anna Samotrzecia – sanktuarium i ruch pielgrzymkowy na Śląsku Opolskim* autorstwa Mariusza Puci; *Święta Anna w Apokryfach Nowego Testamentu* autorstwa Pawła Rabczyńskiego; *Postać Świętej Anny jako wzór matki w tradycji ludowej* autorstwa Sylwii Mikołajczak; *Święta Anna jako wzór osobowy dla dzieci i młodzieży? Perspektywa katechetyczna* autorstwa Anny Zellmy; *Współczesne relacje międzypokoleniowe (dziadkowie-wnuczeta). Inspiracje postacią Świętej Anny* autorstwa Magdaleny Świtalskiej; *Kult umbanda – afrobrazylijska reinterpretacja postaci Świętej Anny* autorstwa Eweliny M. Mączki oraz *Laboratorium tradycji na Warmii 2019: ikonografia Świętej Anny* autorstwa Agnieszki Krajewskiej-Wereckiej. Autorzy zaprezentowali interesująco zróżnicowane obszary źródłowe do badań nad tą Świętą. Rozdział Heleny Kuczyńskiej nawiązuje do ukazania starości, lecz w kontekście chrześcijańskiego życia duchowego. Autorka odwołuje się do osoby matki Maryi i babci Jezusa, która w obliczu własnej starości, czasu dokonania pewnych podsumowań, dojrzewa do własnej świętości. Jest to dobry przykład realizacji przemyślanego powołania w jesieni

życia. Podeszły wiek nie musi być dokuczliwy, ale może być czasem nowych wyzwań stawianych przez Boga oraz licznych łask i darów. Autor kolejnego artykułu, Mariusz Pucia, omówił historyczne, geograficzne oraz duchowe znaczenie Góry św. Anny dla mieszkańców na obszarze Śląska Opolskiego. Średniowieczna figurka tej Świętej zainspirowała do rozwoju ruchu pielgrzymkowego, który został zapoczątkowany w XVII w. i trwa do dziś. Ks. Paweł Rabczyński ukazał postać św. Anny na podstawie kilku apokryfów: Protoewangelii Jakuba, Ewangelii Pseudo-Mateusza, Księgi o narodzeniu świętej Maryi, Ewangelii Dzieciństwa Ormiańskiej oraz Transitusu Jana Teologa. Autor podkreśla, że te teksty stanowią nie tylko źródło teologicznego poznania, są także potwierdzeniem przemian teologicznej świadomości chrześcijan. „Postać św. Anny jako wzoru matki w tradycji ludowej” zaprezentowała Sylwia Mikołajczak. Swe rozważania oparła również na testach apokryficznych oraz żywocie świętych z jednej strony, a także odniosła się do zwyczaju nadawania imion nowonarodzonym dziewczynkom. Analizie poddała powiedzenia i przysłowia, zwłaszcza te o proveniencji ludowej. Wszystkie one świadczą o wyjątkowości tej postaci jako matki i orędowniczki kobiecych trosk. Przymioty św. Anny sprawiły, że w tradycji ludowej cieszy się ona nieustannie wielkim szacunkiem i uznaniem. Rozdział autorstwa Anny Zellmy to próba odpowiedzi na pytania: czy św. Anna może być wzorem osobowym w wychowaniu katechetycznym i jeśli tak, to w jakim zakresie? Na podstawie analizy założeń programowych katechezy Kościoła katolickiego w Polsce zwraca uwagę na bardzo istotną kwestię, że postać św. Anny, matki Maryi, zupełnie w nich się nie pojawia. Dostrzega jednocześnie, że w młodym pokoleniu widoczny jest kryzys kultury chrześcijańskiej oraz zanik kultu świętych. Zarazem zauważa możliwość przybliżenia Świętej w związku z realizacją tematów odnoszących się do sakramentu chrztu św. oraz bierzmowania (wybór patrona). W kolejnym artykule autorka Magdalena Świtalska podjęła próbę ukazania Świętej jako wzoru przewodniczki młodego pokolenia w ich drodze ku dorosłości. Zwróciła uwagę na coraz bardziej widoczne rozbicia struktur społecznych, w tym rodziny. Położyła mocny akcent na toczący się już proces wykluczania z tych struktur ludzi w podeszłym wieku. Ewelina M. Mączka przybliżyła czytelnikowi kult *umbanda*. W pluralistycznym społeczeństwie brazylijskim obserwuje się na podłożu kultury ludowej rozwój wielu różnych ruchów i grup religijnych, takich właśnie, jak np. Umbanda, Quimbanda, Macumba i inne. Na tym tle dokonała analizy synkretycznego połączenia postaci św. Anny z Nanã Buruquê, która uznawana jest w *umbanda* za Panią Stworzenia, matkę oriszów, a także opiekunkę osób chorych i starszych. Trzecią część publikacji kończy rozdział autorstwa Agnieszki Krajewskiej-Wereckiej. Celem tego opracowania jest ukazanie działalności Pracowni Ikony na Warmii, która powstała w ramach świeckiego projektu La-

boratorium tradycji – tradycja bizantyjska. W 2019 r. zostały zorganizowane warsztaty pisania ikon, których tematem była postać św. Anny. Spotkania takie poszerzają wiedzę i pozwalają rozwijać umiejętności pisania ikon, ale jednocześnie jest to czas pogłębienia własnej relacji z Bogiem.

Omawiana książka jest wieloautorskim, monograficznym opracowaniem tematu. Autorzy reprezentują liczne dyscypliny naukowe. Niewykluczone, że dzieli ich nie tylko perspektywa badawcza, ale i zakres zainteresowań. Jednak w tym pluralizmie podjętych i zaprezentowanych zagadnień spoiwem jest postać św. Anny. Publikacja napisana jest językiem naukowym, jednocześnie przystępnym dla każdego czytelnika. Wszystkie teksty zostały opatrzone streszczeniem, słowami kluczowymi w polskiej i angielskiej wersji językowej oraz wykazem bogatej literatury przedmiotu, dlatego też spełniają wszelkie wymogi formalne pracy naukowej. Również teksty źródłowe zostały przygotowane z niezwykłą starannością, dając możliwość wykorzystania ich w pracach badawczych na dalszych etapach studium źródeł o św. Annie. Mimo że książka dostarcza wielu cennych informacji zarówno o samej Świętej w wielu aspektach i odniesieniach do kwestii społecznych czy kulturowych, to nie wyczerpuje podjętej tematyki. Może stanowić zachętę do wnikliwego zagłębiania się w tematykę dotyczącą św. Anny w prowadzeniu dalszych badań z uwzględnieniem perspektywy integracji badań teologicznych i nieteologicznych, czy kontynuowania analiz źródeł. Można mieć nadzieję, że tak się stanie. Warto zatem zatroszczyć się o to, aby książka dotarła do szerokiego grona osób, które nie tylko pragną zgłębić swą wiedzę na temat matki Maryi i babci Jezusa, ale także są zainteresowane prowadzeniem dalszych badań w omówionym przedmiocie.

Ewa Czaplicka

[ORCID: 0000-0001-8777-4946]

Sprawozdanie z XIV Międzynarodowego Warmińskiego Seminarium Hagiologicznego pt. *Święci Cyryl i Metody w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś (perspektywa uniwersalna i regionalna) (Saints Cyril and Methodius in faith, piety, theology and art – then and today (universal and regional perspective))*, Wydział Teologii UWM w Olsztynie, 4 listopada 2022 r.

Na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie 4 listopada 2022 r. odbyło się XIV Międzynarodowe Warmińskie Seminarium Hagiologiczne zatytułowane „Święci Cyryl i Metody w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś (perspektywa uniwersalna i regionalna)”. Konferencję, wzorem lat poprzednich, zorganizowała Katedra Teologii Fundamen-

talnej, Dogmatycznej i Nauk Biblijnych WT UWM w Olsztynie. Seminarium wpisało się w projekt badań hagiologicznych prowadzonych nad świętymi od kilkunastu lat. Każdego roku w ramach tego projektu jest organizowane wydarzenie naukowe poświęcone kolejnemu świętemu. Dotąd zorganizowano seminaria poświęcone, m.in. św. Katarzynie Aleksandryjskiej, św. Tadeuszowi Judzie, św. Annie, św. Marcinowi i wielu innym [zob. <uwm.edu.pl/ztdif/>]. Wydarzenie naukowe każdego roku skupia specjalistów z różnych dziedzin, m.in. teologów, historyków, historyków sztuki, filologów, literaturoznawców, muzykologów, kulturoznawców i religioznawców. Seminarium naukowe zrealizowano hybrydowo, częściowo stacjonarnie w siedzibie Wydziału i online na platformie Google Meet. Wydarzenie po raz pierwszy miało zasięg międzynarodowy. Wzięli w nim udział nie tylko liczni prelegenci z Polski, ale również naukowcy z zagranicy, m.in. Grecji, Słowacji i Ukrainy.

Święci, którym poświęcono tegoroczne seminarium, to bardzo ważne postaci z dziejów historii Kościoła. Nazywani Apostołami Słowian, krzewili niestrudzenie wiarę, niosąc innym prawdę o Chrystusie przy jednoczesnym poszanowaniu ich obyczajów. Są przykładem przewycięzania podziałów i wrogości na rzecz budowania komunii w Kościele. Za zasługi dla rozwoju kultury europejskiej i całego Kościoła zostali obwołani przez Jana Pawła II w 1980 r. współpatronami Europy, a w 1985 r. papież poświęcił im encyklikę *Slavorum apostoli*.

Konferencję wraz z dziekanem Wydziału Teologii UWM w Olsztynie ks. Markiem Żmudzińskim uroczyście otworzył oraz powitał wszystkich prelegentów, uczestników i przybyłych gości bp Arkadiusz Trochanowski, eparcha olsztyńsko-gdański Kościoła grekokatolickiego. Eparcha, nawiązując do słów Jana Pawła II, we wprowadzeniu do rozważań naukowych przypomniał, że św. Cyryl i Metody pełnią rolę ogniwa łączącego tradycje Wschodu i Zachodu i we wszystkich budzą na nowo tęsknotę za jednością. Biskup podkreślił, że właśnie Kościół grekokatolicki jest spadkobiercą dzieła ewangelizacji tych bizantyjskich misjonarzy. Przypomniał, że niedaleko Olsztyna, w Lidzbarku Warmińskim, jest cerkiew pw. Świętych Cyryla i Metodego. W świątyniach w eparchii olsztyńsko-gdańskiej nie brakuje również wizerunków tych świętych.

W trakcie wydarzenia naukowego poświęconego Braciom Sołuńskim jako twórcom alfabetu słowiańskiego i tłumaczom tekstów liturgicznych swoje przedłożenia wygłosiło 21 prelegentów. Zgłoszone referaty podzielono na cztery sesje.

Pierwszą sesję otworzył referat na temat „Cyryl i Metody jako prekursorzy ‘ruskiego świata’? Obraz Braci Sołuńskich we współczesnym rosyjskim przekazie polityczno-religijnym” wygłoszony przez ks. Marcina Składanowskiego [KUL]. Następnie swoje referaty przedstawili: Viktoria Theodora Achillev Ga-

itana [Uniwersytet w Tesalonikach (Grecja)] – wystąpienie na temat „Relacje Cyryla i Metodego z patriarchą Photiosem”; ks. Kristijan Kuhar i Silvio Koščak [Instytut Staro-cerkiewno-słowiański (Chorwacja)] – przedłożenie na temat „Święci Cyryl i Metody w Tradycji Kościoła Zachodniego”; Neža Zajc [Słoweńska Akademia Nauk i Sztuki] – referat na temat „Święty Maksym Grek i jego osobiste modlitwy – Wprowadzenie do jego osobistej teologii prawosławnej”. Ostatni wykład w tym panelu wygłosił Ján Zozulák [Uniwersytet w Nitrze (Słowacja)] na temat „Etyczny wymiar misji Konstantyna i Metodego”.

W drugiej sesji zebrani wysłuchali pięciu przedłożeń. Pierwszy referat wygłosił Peter Žeňuch [Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie (Słowacja)] na temat „Święci Bracia z Salonik i ich spuścizna w słowackiej kulturze duchowej: tradycja czy import?”. W dalszej części sesji swoje referaty przedstawili: Natalia Kovalchuk [Uniwersytet Borysa Grinchenko w Kjowie (Ukraina)] – na temat „Misja apostolska Świętych Cyryla i Metodego w kontekście rozwoju fenomenu słowa w kulturze ukraińskiej”; Arpad Drashkovtsy [Karpacki Uniwersytet im Augustyna Wołoszyna (Ukraina)] – na temat „Kształtowanie się języka prawnego Słowian w kontekście morawskiej misji Cyryla i Metodego”; Olena Shymko [Karpacki Uniwersytet im Augustyna Wołoszyna (Ukraina)] – na temat „Dziedzictwo Cyryla i Metodego jako podstawa komunikacji międzykulturowej. Sesję zakończył referat wygłoszony przez ks. Piotra Towarka [Wyższe Seminarium Duchowne w Elblągu, Polska] – na temat *Michael Haydna „Missa Sancti Cyrilli et Methodii” z 1758 roku*.

W trzeciej sesji swoje prelekcje przestawili: ks. Janusz Bujak [Uniwersytet Szczeciński] – na temat „Misja Braci Sołuńskich jako przykład inkulturacji wiary chrześcijańskiej w nauczaniu Jana Pawła II”; Katarzyna Parzych-Blakiewicz [UWM w Olsztynie] – na temat „Święci Cyryl i Metody w nauczaniu papieży – św. Jana XXIII i św. Pawła VI”; Anna Zellma [UWM w Olsztynie] – na temat „Narracje o Cyrylu i Metodym w korelacji nauczania religii z edukacją szkolną”; Marta Kowalczyk [WSD w Elblągu] – na temat „Posługa św. Cyryla i Metodego według dzieła F. Jaroszewicza *Matka świętych Polska...*”; Sławomir Ropiak [UWM w Olsztynie] – na temat „Postacie Świętych Cyryla i Metodego w pryzmacie hymnu *Bracia wybrani przez Boga*”.

Ostatnią sesję rozpoczęła Maria Piechocka-Kłós [UWM w Olsztynie], która wygłosiła referat na temat „Świątynie pod wezwaniem Świętych Cyryla i Metodego w Polsce”. Następnie swoje przedłożenia zaprezentowali prelegenci także z Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie: Ewa Czaplicka – na temat „Święci Cyryl i Metody prekursorami Unii Europejskiej”; Sylwia Mikołajczak – na temat „Charyzmatyczne tytuły św. Cyryla i Metodego w tradycji Kościoła katolickiego”; Ewelina M. Mączka – na temat „Kult św. Cyryla

i Metodego na Śląsku”. Ostatnie dwa referaty przygotowali doktorant i student z UWM w Olsztynie: ks. Radosław Czerwiński – wystąpienie na temat „Działalności misyjna św. Cyryla i Metodego – inspiracje dla współczesnej formacji alumnów wyższych seminariów duchownych” oraz Aleksander Halecki – na temat „Niesienie Ewangelii pomiędzy Wschodem, a Zachodem. Wybrane aspekty historii i dziedzictwa misji chrystianizacyjnej św. Cyryla i Metodego wśród Słowian”.

Każdą sesję kończyła ożywiona dyskusja, podczas której pojawiające się nowe wątki i spostrzeżenia potwierdziły, że seminarium mimo różnorodności podejmowanych tematów w szerokim gronie interdyscyplinarnych wystąpień wygłoszonych przez specjalistów z wielu dziedzin, nie wyczerpało podjętego zagadnienia. Stworzyło jednak przestrzeń do integracji środowisk naukowych z kraju i zagranicy, gdzie prowadzi się badania nad postaciami i dziedzictwem św. Cyryla i Metodego.

Maria Piechocka-Kłos

[ORCID: 0000-0002-5909-5521]

23. Dni Interdyscyplinarne na Wydziale Teologii UWM w Olsztynie, 7–8 listopada 2022 r.

7–8 listopada 2023 r. na Wydziale Teologii Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie odbyły się 23. Dni Interdyscyplinarne pt. „W drodze na ołtarze – integracja badań specjalistycznych w procesie beatyfikacyjnym”. Oprócz Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie organizatorami był także Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu. Dni objęły dwa wydarzenia naukowe: XV Warmińskie Seminarium Hagiologiczne pt. „Polscy Słudzy Boży w wierze, pobożności, teologii i sztuce – dawniej i dziś (perspektywa uniwersalna i regionalna)” oraz sympozjum naukowe pt. „Istotne zagadnienia procesu beatyfikacyjnego”. W Dniach wzięło udział 44 prelegentów, reprezentujących 11 jednostek naukowych (w tym trzy zagraniczne)¹, a także trzy dykasterie Kurii Rzymskiej², sześć

¹ Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie, Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Toruńska Szkoła Wyższa, Uniwersytet Szczeciński, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie, Papieski Uniwersytet „Antonianum” w Rzymie, Vinzenz Pallotti University w Vallendar, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Uniwersytet Śląski, Papieski Wydział Teologiczny „Seraphicum” w Rzymie.

² Sekretariat Stanu, Dykasteria do Spraw Kultu Bożego i Sakramentów, Dykasteria do Spraw Kanonicznych.

diecezji polskich³, cztery zgromadzenia zakonne⁴ oraz Pallotyński Ośrodek Postulacji i środowisko niezrzeszonych twórców zajmujących się pisarstwem. Zróznicowane afiliacje dały możliwość spotkania i wymiany zdań między naukowcami zajmującymi się tematyką hagiologiczną (dotyczącą świętych i kwestii świętości) a osobami odpowiedzialnymi w społeczeństwie za organizację procesów beatyfikacyjnych prowadzonych w Kościele katolickim. Szczegółowym program znajduje się na stronie internetowej Dni Interdyscyplinarnych <uwm.edu.pl/di/>, w zakładce wskazującej na 23. edycję.

W ramach sympozjum zaprezentowano dziewięć kwestii istotnych do uwzględnienia w organizacji i prowadzeniu procesu beatyfikacyjnego. Są to: historyczna (ks. Damian Bednarski)⁵, prawna (o. Szczepan Praškiewicz, ks. Lucjan Świto, ks. Waldemar Turek), liturgiczna (ks. Przemysław Krakowczyk, ks. Arkadiusz Nocoń), kultyczna i pobożnościowa (ks. Sławomir Oder, o. Zdzisław J. Kijas), biblijna (ks. Zdzisław Żywica), teologiczno-fundamentalna (ks. Paweł Rabczyński), teologiczno-moralna (ks. Maciej Olczyk), teologiczno-dogmatyczna (ks. Ireneusz Werbiński, o. Bogusław Kochaniewicz), kerygmaticzna (Anna Zellma, Anna Leniec-Fengler, Katarzyna Parzych-Błakiewicz). Prelegenci przedstawili założenia formalne związane z przygotowaniem dokumentacji tworzonej w ramach procesu beatyfikacyjnego oraz wyjaśnili kwestię kultu i promocji sług Bożych. Zaprezentowane treści stanowią wsparcie dla postulatorów, diecezji i zakonów w organizacji i prowadzeniu procesów beatyfikacyjnych.

W ramach seminarium zaprezentowano 58 osób, których procesy beatyfikacyjne są prowadzone w diecezjach na terenie Polski, a także dwie osoby zmarłe w opinii świętości, których procesy beatyfikacyjne są w przygotowaniu (śp. Helena Kmieć – ks. Stanisław Suwiński, śp. Gwala Torbiński – Elżbieta Wiater). Polscy słudzy Boży – kandydaci na ołtarze, którzy zostali przedstawieni na seminarium, zapisali się w pamięci historycznej i kościelnej jako:

1. Męczennice i męczennicy II wojny światowej i komunizmu: s. Krzysztofa Klomfass i jej 15 towarzyszek (s. Łucja Jaworska), Cecylia Grabosch i Małgorzata Wiewiorra (Małgorzata Król), Hedwig Schnarbach, Gertruda Klimmek i Agnes Drabińska (Monika Szulc), s. Marianna Teodora Witkowska, Anna Fieberg, Maria Fischer, Angelica Berger (Katarzyna Parzych-Błakiewicz), ks. Józef Steinki i ks. Bruno Gross (ks. Andrzej Kopiczko), ks. Ernst Karbaum, ks. Stanisław Zuske, ks. Bruno Weichsel, ks. Bronisław Sochaczewski i ks. Paul Huhn (ks. Wojciech Zawadzki), ks. Kazimierz Hamerszmit (ks. Wojciech Guze-

³ Warmińska, Łódzka, Poznańska, Wrocławska, Toruńska, Szczecińsko-Kamieńska.

⁴ Zgromadzenie Sióstr Świętej Elżbiety, Zgromadzenie Sióstr Świętej Katarzyny Aleksandryjskiej, Zakon Kaznodziejski – Dominikanie, Zgromadzenie Słowa Bożego – Werbiści.

⁵ W nawiasach podano nazwiska prelegentów.

wicz), ks. Stanisław Szulmiński (ks. Przemysław Krakowczyk), ks. Stanisław Streich (ks. Wojciech Mueller), Alfons Mańka (o. Piotr Piasecki), ks. Georg Heide, ks. Gottfried Fuchs i ks. Johannes Frank (ks. Janusz Brzozowski), ks. Bernhard Klement i ks. Paweł Chmielewski (ks. Paweł Romański), ks. Otto Langkau (Aleksandra Nalewaj).

2. Świeccy wyznawcy: Józef Engling (Alicja Kostka), Jacek Krawczyk (ks. Jacenty Mastej), Alicja Lenczewska (bp Henryk Wejman), Wanda Malczewska (Michał Zborowski), Karolina Pawlicka (ks. Tomasz Nawracała), Maria Szymanowska (ks. Dariusz Kwiatkowski).

3. Duchowni i osoby konsekrowane – wyznawcy: o. Joachim Badeni (o. Paweł Pawlikowski), ks. Franciszek Blachnicki (Anna Zellma), bp Konstanty Dominik (Artur Adamczuk), kard. Stanisław Hozjusz (ks. Marek Jodkowski), bp Maksymilian Kaller (ks. Adam Ornatek), br. Alojzy Kosiba (o. Paweł Sambor), s. Stanisława (Barbara) Samulowska (ks. Paweł Rabczyński), s. M. Włodzimira Wojtczak (s. Anna Jakubowska), ks. Aleksander Woźny (ks. Wojciech Mueller), ks. Aleksander Zienkiewicz (ks. Andrzej Dziełak).

Jest to grupa 31 kobiet i 27 mężczyzn, w tym 15 to osoby świeckie niekonsekrowane.

Trwający proces beatyfikacyjny jeszcze nie daje gwarancji wyniesienia kandydata na ołtarze. Wymagane jest udokumentowanie męczeństwa za wiarę lub heroizmu cnót oraz żywego kultu wśród wiernych Kościoła lokalnego. Prelegenci opisali przejawy kultu w odniesieniu do większości 58 zaprezentowanych osób, co sprzyja rozwojowi famy świętości. Przedstawiono także przykłady zaniku kultu i pamięci o kandydacie na ołtarze, co stwarza sytuację zamknięcia procesu beatyfikacyjnego bez wyniesienia sługi Bożego na ołtarze.

W dyskusjach wyrażono przekonanie o doniosłej roli wychowawczej, jaką spełnia kościelna pamięć o bohaterach wiary. Analizowane przykłady są osobowymi ikonami reprezentującymi wartości humanistyczne i społeczne, które wyłaniają się z profilu świętości nakreślonego w ewangelicznym paradygmacie człowieka wierzącego i naśladowającego w swoim życiu Jezusa Chrystusa.

Katarzyna Parzych-Blakiewicz
[ORCID: 0000-0002-7965-9064]